

В. С. Резнік

Кар'єра

КАР'ЄРА (італ. *carriera* – біг, життєвий шлях, від лат. *carrus* – віз) – перебіг або підсумок переміщення особи між різними статусними позиціями у межах фахової, громадської, політичної та інших галузей людської діяльності упродовж життя. У повсякден. вжитку терміном «К.» здебільшого позначають швидке та успішне кар'єрне зростання у різних профес. галузях, а також досягнення супутніх цьому просуванню особистих життєвих успіхів і матеріал. добробуту, здобуття поваги та слави. У наук. сенсі він має ширше значення, оскільки охоплює низку поступ. змін становища особи у різних соц. середовищах з нерівномір. розподілом влади, престижу, винагород тощо. Науковці досліджують політ., підприємн., бюрократ., кримінал. та ін. К. з метою з'ясувати логіку їхнього розгортання, сусп. передумови, особистісні мотивації, явні та приховані механізми. Залежно від напрямку переміщень особи в ієрархії влади, престижу, винагород, розрізняють висхідну, низхідну і зигзагоподібну К., за швидкістю просування сходинками статус. ієрархії – уповільнену, нормал. та стрімку. З наук. погляду, К. загалом є наслідком співвіднесення та поєднання особистих ресурсів індивідів з одного боку, та життєвих шансів, досяжних у суспільстві, – з іншого. Відтак реалізацію кар'єр. можливостей розглядають як взаємодію низки чинників, відмін. за природою та мірою впливу. Серед них виокремлюють соціально-структурні передумови: система освіти, що склалася в суспільстві, її доступність і взаємозв'язок із ринком праці, поділ останнього на первин., вторин., зовн., внутр., структура власності, роль держави в економіці, структура зайнятості у певних галузях виробництва, труд. організація, її структурні характеристики, місце проживання, приналежність людини до соц. мереж; особистісні характеристики індивідів: вік, освіта, стать, соц. походження тощо (вказані чинники враховують при плануванні фахової К.). З огляду на плановий та цілеспрямов. характер кар'єр. зростання, здійснення К. трактують як соц.-технол. процес. Технологія одноступ. К. – обмеженого одним шаблоном процесу просування особистості з однієї посади на ін. – передбачає низку фаз діяльності: поява задуму щодо досягнення бажаного кар'єр. успіху; рекогносцировка (розвідка) соц. простору та пошук шляхів до успіху в ньому; вибір оптимальн. варіанта (шляху) та його практичне апробування у перебігу короткочас. або тривалої безпосеред. участі у різних видах діяльності; контакт з обраним середовищем (орг-цією, групою, її чл., кер.) і поступ. входження в нього з одночас. адаптацією за допомогою комунікатив. та інструм. засобів; наступ. розвиток К. через набуття авторитету,

нарощування активності та успіхів, налагодження контактів із вищим керівництвом, усунення чи нейтралізація конкурентів, накопичення атрибутів особистих заслуг; вихід на вищий рівень певного середовища (організації) як досягнення мети. Комунікативні й інструм. засоби входження в обране кар'єрне середовище можуть мати формал. і неформал., легітим. і нелегітим. характер, зокрема комунікатив. засобами є оцінка, атестація, рекомендація, залежність, протекція, інструм. – конкурс, стажування, випробув. термін, адаптивна початк. діяльність, ділова кооперація, підлабузництво, інтрига, шантаж. Технологія багатоступ. К. – перманент. і послідов. процесу просування з одного щабля на ін. без певних обмежень – ґрунтується на багатораз. застосуванні технології одноступ. кар'єри і передбачає більше фаз діяльності: постановка мети (увиразнення прагнень, планування); первинна рекогносцировка соц. ієрархії, всіх її щаблів (окремих соц. просторів); аналіз ієрарх. щаблів, вибір варіанта (рівня ієрархії), вибір «старт.» простору (конкрет. щабля ієрархії); застосування технології одноступ. кар'єри для опанування обраного ієрарх. щабля; налагодження контактів із авторитет. представниками наступ., більш високого середовища; вторинна рекогносцировка соц. простору та вибір наступ. ієрарх. щабля і так далі – від нижчого (досягнутого) до вищого (не досягнутого) щабля. За сприятл. обставин можливе опанування позачерг. щаблів ієрархії. Загалом К. є не лише засобом досягнення успіху окремого індивіда, але й чинником розвитку певної організації, спільноти й суспільства.

Рекомендована література

1. Альшевська Н. Кар'єра як соціальний феномен // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. № 2.

Бібліографічний опис:

Кар'єра / В. С. Резнік // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-9800>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).